

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
Београд, 15. јануара 2016.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ Јунговски елементи у романима Цона Фаулса, КАНДИДАТКИЊЕ Катарине Држајић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовано комисију 25. новембар 2015. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у Београду2. др Александра Јовановић, ванредни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2007), Филолошки факултет у Београду3. др Весна Лопичић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2009), Филозофски факултет у Нишу4. Кликните да бисте почели унос текста.5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>Кликните да бисте почели унос текста.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Катарина (Предраг) Држајић2. Датум рођења, општина, република: 31. 12. 1987, Београд, Србија3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: Кандидаткиња је докторске студије уписала без одбрањене магистарске тезе, на основу високог просека с редовних студија

4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Кликните да бисте почели унос текста.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Јунговски елементи у романима Џона Фаулса

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графика и сл.

Докторска дисертација *Јунговски елементи у романима Џона Фаулса*, кандидаткиње Катарине Држајић, обухвата 222 куцане стране. Дисертација је подељена је на следећа поглавља: 1. Увод (стр. 1-3); 2. Фаулсови романи (стр. 4-19); 3. Јунг и књижевност (стр. 20-29); 4. Јунг и Фаулс (стр. 30-206, уз велики број потпоглавља); 5. Закључак (стр. 207-212); 6. Систематично разврстана и технички беспрекорно израђена Библиографија (стр. 213-222) садржи 112 библиографских јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Уводни део рада аргументовано образлаже и објашњава основни предмет истраживања које је Катарина Држајић обавила у раду на дисертацији. Британки писац Џон Фаулс (1926. - 2005) један је од најзначајнијих аутора двадесетог века, чија дела критика сврстава у пресек модернистичке и постмодернистичке књижевности. С друге стране, Јунговска књижевна критика засебан је правац критике заснован на психолошким теоријама Карла Густава Јунга (1875.-1961.). Својом дубоком заинтересованошћу за стваралаштво, уметност уопште, може се рећи да је сам психоаналитичар поставио темељ овом критичком правцу, истичући да се такозвано *колективно несвесно* пројектује у уметности, књижевности и миту. Кандидаткиња у својој дисертацији с успехом показује како, за разлику од фројдовске, јунговска књижевна критика не тражи корен уметности у сексуалном, већ у архетиповима колективног несвесног, због чега се често назива архетипском књижевном критиком. Архетипско тумачење не само да је узело маха у књижевној анализи, већ и у анализи других форми уметности, као што је ликовна.

Кандидаткиња развија и темељно поткрепљено размишљање о томе да је достизање самоспознаје као врхунца егзистенције својственије жени, коју Фаулс у својим делима поставља на пиједестал доминантог бића. Жене су код њега готово увек достигле потенцијал ка индивидуацији, за разлику од мушкараца који ни по коју цену не желе да се одрекну доминантне улоге. Јунг, међутим, сматра да су за индивидуацију подједнако способни мушкарац и жена. Фаулс је као својеврсни феминиста настојао да живи у сагласности са сопственом анимом, прихватајући своју емотивну страну као средство приближења основном циљу постојања – самоспознаји.

С друге стране, самоспознаја мушкараца издвојила се као централни мотив Фаулсових романа, дубоко инспирисаних ритуалима древних митова и друштвеном неједнакошћу мушкараца и жена. Психоаналитичар Алфред Адлер, подесећа кандидаткиња, отворено је говорио о женином

“бежању од сопствене улоге”, улоге инфериорног бића коју јој је наметнуо мушкарац, а, “ако поред свега тога многе девојке, бар донекле, постигну неку равнотежу, могу то да захвале развитку свога карактера, својој интелигенцији”. Интелигенција и духовна супериорност жене су, дакле, Фаулсу биле инспирација коју је вечито истраживао у својим романима. Он је био суштински феминиста у чијим текстовима “истраживање сексуалности није само у сврху задовољења јунака или читаоца, већ испитивање улоге појединца у друштву”. Фаулс је изјављивао да му се жене нису допадале само у физичком смислу, већ му је женско поимање живота било блиско, док су његова схватања била врло прогресивна, у складу са феминистичком филозофијом. Фукоова тврдња да је самоспознаја појединца заснована на сексуалности, свакако је значајно утицала на Фаулса. Сексуална веза често је код Фаулса увод у самоспознају, што је пандан Јунговом *помирењу* са архетипом супротног пола у себи самом.

Неспорна је тврдња да се у сваком Фаулсовом роману сусрећемо са Јунговим путем индивидуације, будући да сваки јунак пролази кроз фазе развоја и сазревања личности које је поставио Јунг. Како је Фаулса развој сопствене личности још у младим данима интересовао, он је у роману *Колекционар* кроз лик Николаса Ерфа, свог суштински првог протагонисте, сазрео као личност, настојавши да интегрише сопствену аниму и прихвати као супериорно женско оно које је самостално, способно да функционише у складу са сопственим анимусом. Интегрисање архетипа супротног пола уистину представља слободу која, иако је за Фаулса недостижна, треба да буде циљ сваког људског бића. Јунг је тврдио да је индивидуација суштински немогућ циљ, но, приближити се корак самосвести значи живети слободније и задовољније. У роману *Чаробњак* ауторка дисертације уочила је низ митских и религијских мотива који су, према Јунгу, огледало колективног несвесног, а које Фаулс циљано користи инспирисан теоријама чувеног психоаналитичара. Јунговски тежак, мукотрпан пут самоспознаје Фаулс нам представља кроз мучно освешћење Миранде Греј, која за самосвест плаћа највишу могућу цену, у виду сопственог живота. Ову цену, уочава кандидаткиња, спреман да плати и лорд Бартоломју, за кога остаје неразјашњено да ли „вишу тајну“ открива уз помоћ бога или ђавола. С друге стране Ребека, која је на свој начин доживела просветљење, остаје несхваћена, чак и исмејана од стране друштва које је окружује, што је и у савремено доба чест случај с људима чији се погледи на свет разликују од устаљених норми.

Важно место у докторској дисертацији Катарине Држајић заузима бављење мушкарчевим интегрисањем аниме које представља нужни корак до духовне слободе. Као победнике у овој животној борби кандидаткиња издваја Ерфа, Смитсона и Мартина, будући да се они, до краја или не, на неки начин мире са својом духовном инфериорношћу, прихватају женску надмоћ и показују иницијативу ка промени у виду самоспознаје. Данијел из романа *Данијел Мартин* то чини у највећој мери будући да је, као и Фаулс, самоспознају доживео у средњим годинама, док су Ник и Чарлс, иако млади, на добром путу да унапреде сопствене личности. С друге стране, Мајлс Грин је изгубљен

случај, мушки шовиниста за кога тријумфа нема у Фаулсовим делима, и који се враћа у стање коме, односно духовне инфериорности којој се не назире излаз.

Јунг говорио о слабости мушкарца у немогућности да прихвати остварену жену, а код Фаулса су, показује нам кандидаткиња, самосвесне јунакиње попут Саре и Алисон на маргини људског друштва. Оне су, ипак, према Фаулсу узвишене личности будући да показују неизмерну храброст тиме што се усуђују да се супротставе мушкарцу и поступе према својим истинским жељама. Сара је управо *нова жена* којој је и дан-данас тешко да заузме своју позицију у *мушком* свету, а онај који успе такву да је пригрли духовно је супериоран мушкарац кога можемо сматрати самосвесним у мери у којој се то може достићи. Џејн је, као и Данијел, годинама скривала свој потенцијал за духовни развој, а у познијим годинама она постаје једнако самосвесна као и доминантна Сара.

Кандидаткиња је у својој дисертацији до детаља разјаснила присуство Јунгове психологије у романима Џона Фаулса. Тема самоспознаје окупирала је Фаулса током читавог његовог стваралаштва те је он, очигледно желећи да унапреди сопствену личност, своје јунаке пратио на путу индивидуације на коме су се често сусретали са бизарним окултним обрасцима инспирираним древним човековим ритуалима у којима се огледају његове најпримитивније тежње, скровито место колективног несвесног. Истина је, закључује ауторка дисертације, да се у Фаулсовим романима готово увек појављују два паралелна света – реални и митски, симболички, што можемо посматрати као симбол Персоне и Сенке, или света коме желимо да се прилагодимо и оног дубоко скривеног, мрачног у нама.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

1. *Мушка и женска улога у романима Џона Фаулса*; Пети научни скуп младих филолога Србије (Зборник радова); Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2013.
2. *Јесмо ли сада више cool? Англицизми у масовним медијима у Србији*; Међународна научна конференција Моћ комуникације 2013. (Зборник радова); Висока струковна школа за пропаганду и односе са јавношћу, Београд, 2013.
3. *Victorian vs. Modern: Modality in the Language of the French Lieutenant's Woman by John Fowles*; Зборник за језике и књижевности; Филозофски факултет, Нови Сад, 2013.
4. *Има ли места хуманистичком приступу настави страних језика у средњим школама у Србији?*; портал Друштво младих лингвиста, Београд, 2013.

5. *Дон Фаулс као скривени феминиста: Јунгови архетипови у роману Чаробњак*; Научна конференција Култура у огледалу језика и књижевности; Факултет за стране језике, Београд, 2014.
6. *Популарна култура и медији у Пинчоном роману Скривена мана*; Међународна научна конференција Моћ комуникације 2014. (Зборник радова); Висока струковна школа за пропаганду и односе са јавношћу, Београд, 2014.
7. *Слушкињаина прича Маргарет Атвуд – роман феминистичке дистопије*; Књижевни лист Весна, Београд, 2014.
8. *Клетва на оба дома: Љубав у постколонијалној средини у Руждијевом Кловну Шалимару*; Међународни научни скуп Први свјетски рат: одрази у књижевности, језику и култури; Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, 2014.
9. *Human Feelings Mirrored in Metaphors: The Collector by John Fowles*; JoLaCE – Journal of Language and Cultural Education; SlovakEdu, Nitra, Slovakia, 2014.
10. *The Key to the Treasure Is The Treasure: Barth's Metafiction in Chimera*; Logos & Littera: Journal of Interdisciplinary Approaches to Text; The Institute of Foreign Languages, University of Montenegro, 2014.
11. *Усамљени вук је само мит: Мотив љубави у Фаулсовом Чаробњаку*; Ријеч; Институт за језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу, 2014.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Катарине Држајић имала је циљ да расветли присуство мита као огледала колективног несвесног, човеков лични раст у виду самоспознаје, као и пројекције архетипова колективног несвесног као главне поставке Јунгове психологије које се јављају у књижевности. Тај циљ је успешно остварен: кандидаткиња је темељно и аргументовано разјаснила присуство елемената психологије К. Г. Јунга у Фаулсовим романима *Колекционар*, *Чаробњак*, *Женска францускг поручника*, *Данијел Мартин*, *Мантиса* и *Магот*. Кључни јунговски концепти свеприсутни у овим делима су пут самоспознаје, потискивање односно прихватање архетипова,

измештање мушке и женске улоге, митска потрага као процес који претходи *мандали* – односно духовној равнотежи, спокојству. У дисертацији под насловом *Јунговски елементи у романима Џона Фаулса*, Катарина Држајић је до детаља размотрила присуство елемената психологије К. Г. Јунга, која је очигледно инспирисала Фаулса, и у чијим је готово свим делима питање психолошког развоја личности од кључног значаја.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Промишљеним и теоријски чврсто утемељеним ишчитавањем романескног опуса Џона Фаулса, кандидаткиња је дошла до читавог низа вредних увида и закључака. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложила прегледним и јасним научним стилем, који употпуњује позитиван утисак о овом научном делу.

X ПРЕДЛОГ:

На основу свега изложеног, сматрамо да је Катарина Држајић обрадом теме под насловом *Јунговски мотиви у романима Џона Фаулса* сачинила вредно научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и науку о књижевности. Због тога предлажемо наставно-научном већу Филолошког факултета да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидакињи одобри приступ усменој одбрани рада.

КОМИСИЈА

1. др Зоран Пауновић
2. др Александра Јовановић
3. др Весна Лопичић